

2.3 ครูที่มีการศึกษาสูงมีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณมากกว่าครูที่มีการศึกษาค่ำ

2.4 ครูที่มีตำแหน่งสายบริหารมีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูแตกต่างจากครูที่มีตำแหน่งสายผู้สอน

2.5 ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาก มีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย

3. วิธีการวิจัย

3.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 2 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 346 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

3.2.1 ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) และเติมคำลงในช่องว่าง

3.2.2 ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการวัดพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู ของครู ทั้ง 9 ด้าน คือ

3.2.2.1 รักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ในการเรียนแก่ศิษย์ โดยเสมอหน้า มี 6 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น .7736

3.2.2.2 อบรมสั่งสอนและฝึกฝนศิษย์ให้มีความรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้อง คึงาม มี 7 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น .7742

3.2.2.3 ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งกาย วาจา และจิตใจ มี 6 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น .7739

3.2.2.4 ไม่กระทำความผิดปฏิบัติต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์ มี 11 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น .7428

3.2.2.5 ไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช่ให้ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ มี 5 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น .8032

3.2.2.6 พัฒนาตนเองในด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิชาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง มี 11 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น .7343

3.2.2.7 รัก ศรัทธาในวิชาชีพครูและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู มี 9 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น .7527

3.2.2.8 ช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์ มี 9 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น .7140

3.2.2.9 ปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย มี 12 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น .8111 และค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ .7857

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีถึงหัวหน้าสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ครูตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำส่งและรับคืนทางไปรษณีย์และด้วยตนเองบางส่วน เมื่อได้รับแบบสอบถามคืน ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม เพื่อนำไปวิเคราะห์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

3.4.1 หาการ้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งและประสบการณ์ในการทำงาน

3.4.2 หาก่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติตนตามข้อกำหนดจรรยาบรรณครู เป็นรายด้านและโดยรวมทั้ง 9 ด้าน และแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3.4.3 ทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตนตามข้อกำหนดจรรยาบรรณครู โดยหาก่าการทดสอบที (t-test) และหาก่าการทดสอบเอฟ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย จะทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe' Method)

4. ผลการวิจัยโดยสรุป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 2 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

4.1 ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 2 มีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีอยู่ 8 ด้านใน 9 ด้านที่ครูโรงเรียนมัศึกษามีระดับพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ยกเว้นด้านปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ที่ครูโรงเรียนมัศึกษามีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูอยู่ในระดับปานกลาง

4.2 ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ครูผู้ชายมีระดับพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูมากกว่าครูผู้หญิง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีอยู่ 5 ด้านที่ครูผู้ชายมีการปฏิบัติตนตามข้อกำหนดจรรยาบรรณครูมากกว่าครูผู้หญิง ส่วนอีก 4 ด้าน ครูผู้ชายและครูผู้หญิงมีการปฏิบัติตนตามข้อกำหนดจรรยาบรรณครูไม่แตกต่างกัน

4.3 ครูโรงเรียนมัศึกษากลุ่มอายุ 41-60 ปี มีระดับพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูโดยรวมมากกว่าครูกลุ่มอายุ 22-40 ปี และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูที่มีกลุ่มอายุ 41-60 ปี มีการปฏิบัติตนตามข้อกำหนดจรรยาบรรณครูมากกว่าครูที่มีกลุ่มอายุ 22-40 ปี 3 ด้าน ส่วนอีก 6 ด้าน ครูที่มีกลุ่มอายุ 41-60 ปี มีการปฏิบัติตนตามข้อกำหนดจรรยาบรรณครูไม่แตกต่างจากครูที่มีอายุ 22-40 ปี

4.4 ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีระดับพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูโดยรวมและรายด้านมากกว่าครูที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี

4.5 ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีตำแหน่งสายบริหาร มีระดับพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูโดยรวมและรายด้านมากกว่าครูสายผู้สอน

4.6 ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีระดับพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูโดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากมีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู 4 ด้านใน 9 ด้าน มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลเรื่องพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 2 อภิปรายตามผลการวิจัยดังนี้

1. ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 2 มีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีอยู่ 8 ด้านใน 9 ด้านที่ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา มีระดับพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ยกเว้นด้านปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ที่ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา มีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูอยู่ในระดับปานกลาง

การที่ครูมีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะครูมีคุณธรรมในจิตใจสูง มีความรักศรัทธาในวิชาชีพครู และมีทัศนคติที่ดีเป็นพื้นฐาน เนื่องจากในหลักสูตรการผลิตครูเกือบทุกสถาบันจะมีวิชาความเป็นครู หรือคุณธรรมของครู ซึ่งมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมและเสริมสร้างสมรรถภาพของความเป็นครูได้เป็นอย่างดี เมื่อประกอบอาชีพครู จึงทำให้มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ด้วยจิตสำนึกของความเป็นครูอย่างแท้จริง ส่งผลให้มีจริยธรรม และจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพที่ดีตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานด้านอบรมสั่งสอนศิษย์ ครูอาจมีความตั้งใจมากเพราะงานด้านนี้เป็นงานหลักที่ครูจะต้องปฏิบัติเป็นประจำ จึงเกิดทักษะและความชำนาญ อีกทั้งยังมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ครูอาจปฏิบัติตนตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูอย่างเคร่งครัด เนื่องจากเกณฑ์ดังกล่าวใช้เป็นส่วนหนึ่งในการประเมินผลการปฏิบัติงาน นอกจากนี้อาจเป็นเพราะครูกลัวถูกลงโทษทางวินัย ซึ่งในแต่ละปีส่วนมาตรฐานวินัย สำนักเสริมสร้างจรรยาบรรณและวินัยครู (กองวินัยและนิติการ) ได้ดำเนินการส่งลงโทษข้าราชการครูปีละนับพันราย

อนึ่ง ในการเรียนการสอน จะต้องฝึกฝนอบรมเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงงามให้นักเรียน โดยการเป็นแบบอย่างที่ดี ดังที่ บุญมี แทนแก้ว (2539 : 60) กล่าวว่า ครู อาจารย์ที่ดีจะไม่เพียงแต่แนะนำหรือชี้แนะเท่านั้น จะต้องประพฤติ นำด้วย เพราะการสอนที่ดีคือการกระทำให้เป็นตัวอย่าง เพราะจะทำให้ผู้เรียนปฏิบัติตามได้ง่ายโดยไม่รู้สีกตัว

สอดคล้องกับที่หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช (2522 : 26) ได้เสนอว่า
กลวิธีสอนที่ดีที่สุดคือการเป็น “แบบ” ที่ดีให้กับเด็ก

ส่วนณรงค์ สัทธาประเสริฐ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องจรรยาบรรณ
ของครูผู้สอนในทัศนะของข้าราชการครู : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการครูสังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า ข้าราชการครูให้ความสำคัญในการปฏิบัติตนตาม
ข้อกำหนดจรรยาบรรณครูอยู่ในระดับมาก

ในทำนองเดียวกัน พรศรี พานิชวงศ์ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง
การปฏิบัติตามจรรยาบรรณของครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถม
ศึกษาแห่งชาติตามการรับรู้ของตนเอง พบว่า ครูรับรู้ว่าคุณปฏิบัติตามจรรยาบรรณอยู่ใน
ระดับมากเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม สุนทร มุสิกรัมย์ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง
การศึกษาพฤติกรรมของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ในทัศนะของครูและผู้บริหาร
โรงเรียน พบว่า ระดับพฤติกรรมของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้จึงทำให้ครูมีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูอยู่ในระดับ
มาก

เมื่อพิจารณาเฉพาะด้านปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญา
และวัฒนธรรมไทย พบว่า ครูมีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้
อาจเป็นเพราะความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในกระแสโลกาภิวัตน์
ตลอดจนวิฤกษ์ของกระบวนการทางเศรษฐกิจและสังคมเปิด จึงเกิดการหลั่งไหลถ่ายเท
ทางวัฒนธรรมในอัตราที่รวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของบุคคลในสังคม ไม่ว่าจะด้าน
เจตคติ ค่านิยม ความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งมีส่วนทำลายความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาและ
วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน ก่อให้เกิดปัญหาด้านมานับประการ ทำให้คุณธรรม จริยธรรม
ลดน้อยลงตามลำดับ ครูก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบดังกล่าว จึงจำเป็นต้องค้นหา
และปรับตัวเพื่อความอยู่รอด อีกทั้งยังมีข้อจำกัดในเรื่องเวลา ขาดความพร้อม ขาดการ
ปฏิบัติงานตามกระบวนการ ตลอดจนมีกิจกรรมอื่น ๆ อีกมากที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ
และรับผิดชอบ จึงไม่สามารถปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาและ
วัฒนธรรมไทยได้เท่าที่ควร

นอกจากนี้พื้นที่ในเขตการศึกษา 2 มีปัญหาทางด้านสังคม เนื่องจากเป็นพื้นที่
ที่ล่อแหลมต่ออันตราย สภาพแวดล้อม ภาษาและวัฒนธรรมที่ต่างกัน มีปัญหาด้าน

การสื่อสาร ทำให้ครูมีความวิตกกังวล หวาดกลัวต่อเหตุการณ์เลวร้ายที่จะเกิดขึ้น จึงขาดความมั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังมานาน ทั้ง ๆ ที่รัฐบาล ทุกยุคทุกสมัยพยายามแก้ปัญหา แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ (ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2, 2533 : 4)

ส่วนเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539 : 23) กล่าวว่า ระบบการศึกษาของไทยที่อยู่ในลักษณะของการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีเดิมมากกว่าจะสอนในรู้จักประเมินคุณค่าและประยุกต์วัฒนธรรมและค่านิยมที่รับมา จึงเป็นเหตุให้คุณธรรมและจริยธรรมของคนในสังคมต่ำลง และเขายังกล่าวอีกว่า เนื้อหาที่เรียนนั้นได้ถ่ายทอดวัฒนธรรมสากลโดยไม่สอดคล้องกับการถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ไม่เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการยากที่จะปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย จึงทำให้ครูมีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณด้านนี้อยู่ในระดับปานกลาง

2. ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ครูผู้ชายมีระดับพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูมากกว่าครูผู้หญิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้หญิงนอกจากหน้าที่ที่มีต่อราชการแล้ว ยังต้องรับผิดชอบภาระงานแม่บ้านในครอบครัว เป็นมารดาที่ดีของบุตร ซึ่งเป็นงานหนักเช่นเดียวกัน แม้กระนั้นก็ตามในกระแสวัตถุนิยม ทำให้ครูผู้หญิงมีค่านิยมในการแต่งกายเพื่อแข่งขันให้ทัดเทียมกัน แม้จะเป็นหนี้สินก็ยอม จนบางคนต้องเบียดบังเวลาราชการ เพื่อไปประกอบอาชีพหารายได้ส่วนตัวเมื่อมีโอกาสอาจเกิดพฤติกรรมการโกงขึ้นได้ อีกทั้งเมื่อมีเวลาว่างมักจะทำกลุ่มชูปชบนิเทศ มีความอิจฉา ริษยาเพื่อนครูที่มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานกว่าตน จึงส่งผลให้มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณน้อยกว่าครูผู้ชาย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524 : 11) ที่กล่าวว่า ชายจะมีชูปเปอร์อีโก้หรือจริยธรรมสูงกว่าหญิง กล่าวคือ ชูปเปอร์อีโก้จะเป็นระบบที่ควบคุมจริยธรรมของบุคคลให้อยู่ในศีลธรรมจรรยาที่ดีงาม

ส่วนการศึกษาพฤติกรรมการโกงของฮาร์ทฮอร์น และเมย์ (Harts home & May, 1928. อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524 : 11) โดยใช้สถานการณ์หลายประเภท พบว่า หญิงได้โกงในสถานการณ์ต่าง ๆ มากกว่าชาย

สำหรับ สมจิต เครือสุคนธ์ (อ้างถึงใน สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2540 : 23) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของครูประจำการกลุ่มทางไกลของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนในเขตภาคกลาง พบว่า คุณธรรมด้านการรักษาสิ่งของของครูเพศหญิง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำกว่าครูเพศชาย

ในขณะที่ ถนอม โถทอง (2519 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของครูที่มีต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 5 พบว่า ครูเพศชายมีทัศนคติดีกว่าครูเพศหญิง โดยเฉพาะในเรื่องการเรียน การสอน และด้านวินัย ความประพฤติของนักเรียน

อย่างไรก็ตาม พจน์ ไชยเสนา (2535 : 66-67) กล่าวว่า ครูเพศหญิง ประพฤติตนตามกระแสวัฒนธรรม มีค่านิยมมุ่งเพื่อห่อการแต่งกายแข่งขันประชันกัน บางรายต้องใช้เครดิตจากร้านค้า จนทำให้เกิดหนี้สิน

ในทำนองเดียวกัน สมศักดิ์ ปริศนานันทกุล (2541 : 12) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า เวลานี้ครูหลายคนใช้เวลาราชการไปขายประกัน ขายเครื่องสำอาง เพื่อหาเงินมาใช้จ่ายเรื่องฟุ่มเฟือยของตัวเอง

นอกจากนี้ ผู้หญิงปัจจุบัน เข้าไปดูรูปลามกอนาจารในอินเทอร์เน็ต เพราะคิดว่าจะไม่มีใครรู้เห็นซึ่งจากการสำรวจคนอเมริกา จำนวน 9,000 คน พบว่า คนสนใจภาพลามกอนาจารในอินเทอร์เน็ตมีทั้งผู้ชายและผู้หญิง โดยเป็นผู้หญิงสูงถึงร้อยละ 17 (ศรีศักดิ์ จามรมาน, 2541 : 21)

ด้วยเหตุดังกล่าวผลการวิจัยครั้งนี้จึงออกมาว่า ครูผู้ชายมีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูสูงกว่าครูผู้หญิง

3. ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มอายุ 41-60 ปี มีระดับพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูโดยรวมมากกว่าครูกลุ่มอายุ 22-40 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูกลุ่มอายุ 41-60 ปี มีประสบการณ์ในการทำงานมาก ทำให้มีความเข้าใจในระเบียบ ข้อบังคับตามจรรยาบรรณและวินัยของข้าราชการครู สามารถเผชิญกับปัญหาและหาแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยความรอบคอบ มีคุณธรรมในจิตใจ จึงส่งผลให้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงในการดำเนินงานสามารถยอมรับสภาพชีวิตตามความเป็นจริง ปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานได้ดี มีความรับผิดชอบสูง และมองการณ์ไกลที่จะอบรมสั่งสอนเด็กให้เป็นคนดีและคนเก่งไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกับที่ ดวงเดือน พันธมนาวิน (2524 : 37-38) กล่าวว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับอายุของบุคคล โดยที่ระดับจริยธรรมของผู้ที่มีอายุมากจะสูงกว่าระดับจริยธรรมของผู้ที่มีอายุน้อย

ในทำนองเดียวกันก็เป็นไปตามทฤษฎีของ โกลด์ (1978 อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540 : 451) ที่กล่าวว่าช่วงอายุ 43-45 ปี จะเป็นวัยตั้งหลักปักฐาน ขอมรับสภาพชีวิตตามความเป็นจริงพอถึงช่วงอายุ 53-60 ปี จะยอมรับอดีตของชีวิตทั้งหมด มีขันติธรรมมากขึ้น ประสบการณ์ชีวิตทำให้เฉลียวฉลาด และมีเมตตากรุณามากขึ้น

เช่นเดียวกับทฤษฎีของคานีเยล ลีวิลสัน (1986 อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540 : 451) ที่ว่า คนที่มีอายุ 40-65 ปี จะมีความรับผิดชอบ ฉลาด รู้จักค่านิยม อันดี มีความเมตตากรุณา และเห็นการณ์กว้างไกลสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงาน และพัฒนาคนรุ่นถัดไปได้ ตลอดจนมีการสำรวจตนเอง โดยการประเมินจากความสำเร็จของงาน

สำหรับ พัฒน์ ชนะดี (2521 : 71-76) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความผิดทางวินัยของข้าราชการครูที่กระทำผิดวินัย และถูกลงโทษร้ายแรงนั้น ยังมีอายุน้อย จำนวนก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้นและเมื่ออายุมากขึ้น จำนวนผู้กระทำผิดวินัย และถูกลงโทษร้ายแรงก็ยิ่งลดน้อยลง

สอดคล้องกับ วันเพ็ญ พันธธา (2524 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความผิดทางวินัยของข้าราชการ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า ข้าราชการครูที่มีอายุน้อย กระทำผิดวินัยมากกว่าข้าราชการที่มีอายุมากเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ สมุทร นุชนาถ และคณะ (2536 : 20) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษา ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูจังหวัดปทุมธานี พบว่า ครูที่มีอายุระหว่าง 45-55 ปี จะมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูสูงกว่าครูในช่วงอายุอื่น ๆ

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงทำให้ครูที่มีกลุ่มอายุ 41-60 ปี มีพฤติกรรมตาม จรรยาบรรณครูมากกว่าครูที่มีกลุ่มอายุ 22-40 ปี

4. ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู โดยรวมและรายด้านมากกว่าครูที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ได้รับการศึกษาอบรมเกี่ยวกับหลักการและทฤษฎีต่าง ๆ ในสถาบันการศึกษามากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัย ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้ได้พัฒนาตัวเอง ผนวกกับมีความสนใจในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ให้ทันเหตุการณ์ จึงมีโอกาสรับรู้ข่าวสารจากสื่อและแหล่งความรู้ต่าง ๆ มากกว่า ทำให้เกิดการรับรู้ เรียนรู้ และเข้าใจแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่โดยอาศัยหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และวินัยมากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยความ

สูงม รอบคอบ จึงส่งผลให้มีจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพได้ดีกว่าครูที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งสอดคล้องกับที่ พันธ์ หันนาคินทร์ (2521 : 6) กล่าวว่า คนที่มีการศึกษาสูง หรือได้รับการศึกษามาก มีโอกาสที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่าคนที่ได้รับการศึกษาน้อย

ในทำนองเดียวกัน สุวิมล ฤทธิมนตรี (2534 : 35-36) ได้สรุปว่า บุคคลที่มีระดับการศึกษาสูงมักจะเป็นผู้ที่สนใจศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ และมีโอกาสรับรู้ข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ได้หลายประเภท โดยสามารถที่จะเรียนรู้และทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ได้รวดเร็ว ซึ่งจะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถแก่ตนเองมากขึ้น ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในการรับรู้และสามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีกว่าบุคคลที่มีการศึกษาน้อย

สำหรับ วันเพ็ญ พันสถา (2524 : 140-149) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความผิดทางวินัยของข้าราชการครู สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ ระหว่างปี พ.ศ. 2516-2522 พบว่า ข้าราชการครูที่มีวุฒิต่ำจะกระทำผิดวินัยมากกว่าข้าราชการที่มีวุฒิต่ำ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ จึงทำให้ครูที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูมากกว่าครูที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี

5. ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีตำแหน่งสายบริหารมีระดับพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูโดยรวมและรายด้านมากกว่าครูสายผู้สอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูสายบริหารมีสติปัญญา มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และมีประสบการณ์ทางสังคมสูงเนื่องจากได้พบปะสังสรรค์กับบุคคลหลายระดับ โดยเฉพาะในระดับเดียวกันและสูงกว่า ทำให้ได้เรียนรู้เข้าใจปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งมีผลทำให้สุขภาพจิตดี มีวุฒิทางอารมณ์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีเหตุผลเชิงจริยธรรม ความเชื่อมั่นในอำนาจตน ความมุ่งมั่นอนาคต มีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาและมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ นอกจากนี้ยังผ่านการฝึกอบรมจากสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ก็ยิ่งฝึกให้มีทั้งความรู้และคุณธรรมควบคู่กันไป โดยเฉพาะเรื่องระเบียบ กฎเกณฑ์ จรรยาบรรณ และวินัยในการปฏิบัติราชการ ซึ่งผู้บริหารจะต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ส่วนครูผู้สอนมีโอกาสน้อยกว่าผู้บริหารในการเข้าร่วมประชุมสัมมนาหรืออบรม โดยเฉพาะด้านระเบียบ วินัยต่าง ๆ นอกจากนี้น่าจะมีสาเหตุมาจากปัญหาของครูผู้สอนเองที่อาจจะขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติ

หน้าที่ตามแบบแผนของทางราชการอย่างถ่องแท้ ทำให้เกิดการตำหนิวิญญ์และจรรยาบรรณ-
ครูในลักษณะรู้เท่าไม่ถึงการณ์

ดังที่ประเวศ กางทอง (2527 : 65) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำ
ผิดวิญญ์ว่าอาจเกิดจากความประมาทเลินเล่อ ความสึกคะนองหรืออาจจะจงใจกระทำผิด
โดยตรง

ส่วน สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2529 : 131) กล่าวถึงพฤติกรรมของผู้บริหารว่ามี
ความกว้างไกลและลึก มีความสามารถ มีความคิดริเริ่ม และเป็นคนฉลาด มีความสำเร็จ
ในด้านวิชาการ มีความรับผิดชอบและอดทน เข้าร่วมกิจกรรมและปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี
ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดี ตลอดจนมีระดับจิตใจสูง อันจะส่งผลให้มีจรรยาบรรณ
และวิญญ์สูงตามลำดับ

ในทำนองเดียวกัน พัฒน์ ชนะดี (2521 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความผิด
ทางวิญญ์ของข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ระหว่าง พ.ศ.
2515-2518 พบว่า ข้าราชการครูที่กระทำผิดวิญญ์ และถูกลงโทษร้ายแรงเป็นครูมากกว่า
ครูใหญ่

เช่นเดียวกับ อุดลย์ วราเอกศิริ (2527 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง
การกระทำผิดวิญญ์ของข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2525-2526 พบว่า
ตำแหน่งผู้สอนในหน่วยงานทางการศึกษา กระทำผิดมากที่สุด รองลงมาได้แก่ตำแหน่ง
ผู้บริหารในหน่วยงานทางการศึกษา

อย่างไรก็ตาม ภัทรศักดิ์ เทพพร (2540 : 65) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการกระทำ
ความผิดวิญญ์ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติใน
ภาคใต้ ปี พ.ศ.2534- ปี พ.ศ. 2536 พบว่า ข้าราชการครูที่กระทำผิดวิญญ์ ดำรงตำแหน่ง
ครูผู้สอนมากที่สุด รองลงมาคือดำรงตำแหน่งผู้บริหาร

ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ จึงทำให้ครูที่มีตำแหน่งสายบริหาร มีพฤติกรรมตาม
จรรยาบรรณครูมากกว่าครูสายผู้สอน

6. ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีระดับพฤติกรรมตาม
จรรยาบรรณครูโดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรในโรงเรียนทุกคน
ย่อมได้รับการปฐมนิเทศก่อนการปฏิบัติการสอน ผ่านการฝึกทดลองปฏิบัติราชการมาแล้ว
ทั้งสิ้น ทำให้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองได้พอ ๆ กัน นอกจากนี้ยังปฏิบัติภายใต้

ระเบียบ วินัย จรรยาบรรณ สภาพแวดล้อม วัฒนธรรมในการปฏิบัติงานเหมือนกัน ความสามารถในการอบรมสั่งสอน การแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยใช้เหตุผล มีจิตวิทยาในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนไทย เพื่อให้เป็นคนที่มีคุณภาพ คุณธรรมของประชาชาติได้ตามจรรยาบรรณครูไม่แตกต่างกัน จึงทำให้ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 4 ด้านใน 9 ด้าน คือด้านอบรมสั่งสอน และฝึกฝนศิษย์ให้มีความรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงาม ด้านประพฤตินั้นเป็นแบบอย่างที่ดี แก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจาและจิตใจ ด้านไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์ และด้านรักศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู ที่ครูมีประสบการณ์ในการทำงานมากมีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโดยหลักการทั่วไปแล้วไม่ว่าการทำงานประเภทใดก็ตาม คนที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากย่อมจะปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้ดีกว่าคนที่มีประสบการณ์น้อย อาชีพครูก็เช่นเดียวกัน ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากจะมีความชำนาญ สามารถเรียนรู้งานต่าง ๆ ได้รวดเร็ว ทำงานด้วยความมั่นใจ มีความอดทน แก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ดี มีความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณและวินัยในการปฏิบัติราชการ ส่วนครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย จะมีความวิตกกังวล ขาดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ และมีปัญหาอยู่เสมอ ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจรรยาบรรณครูและวินัยในการปฏิบัติราชการเท่าที่ควร จึงมีโอกาสทำผิดจรรยาบรรณได้มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาก

คังที พนัส หันนาคินทร์ (2513 : 48) กล่าวว่าประสบการณ์จะช่วยให้เข้าใจปัญหาและสถานการณ์ตามความเป็นจริงดีขึ้น การได้ผ่านงานมาย่อมมีความรอบรู้มากกว่า คนที่ไม่เคยผ่านงานนั้น ๆ มาก่อน ประสบการณ์บวกกับหลักการและหลักวิชาจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพดีขึ้น

ในท่านองเดียวกัน สุภาพร สุชี (2529 : 97) กล่าวว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากมักจะสร้างสมความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในการทำงานไว้มาก จึงมีผลทำให้สมรรถภาพในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ สูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย

สำหรับ พัฒน์ ชนะดี (2521 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความผิดวินัยของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2515 -2519 พบว่าข้าราชการครูที่กระทำผิดทางวินัยและถูกลงโทษร้ายแรง ยังมีอาชญากรน้อย จำนวนก็ยิ่งสูง ตรงข้ามยังมีอาชญากรสูงขึ้น จำนวนก็ยิ่งลดลง

ส่วนเฉลียว อยู่สีมารักษ์ (2524 :144-148) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความผิดทางวินัยมาตรา 81 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนพุทธศักราช 2518 ของข้าราชการครูสังกัดคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ระหว่าง พ.ศ. 2524-2528 พบว่าข้าราชการครูที่กระทำผิดทางวินัย กรณีประพฤติชั่ว มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 ปีลงมา กระทำความผิดมากที่สุด รองลงมาคือผู้ที่มีประสบการณ์การทำงาน 6-10 ปี

อย่างไรก็ตาม สุจิตร โนนคำ (2527 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทและปัญหาในการปฏิบัติงานของครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการสอน 6 ปีขึ้นไป จะปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในแนวปฏิบัติมากกว่าครูวิชาการของกลุ่มโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี

ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ จึงทำให้ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาก มีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 2 จะเป็นประโยชน์ต่อครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมหรือเสริมสร้างให้ครูมีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูมากยิ่งขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะใน 2 ลักษณะคือ ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

จากผลการวิจัยที่พบว่า พฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 2 โดยรวม อยู่ในระดับมาก ครูผู้ชายมีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูมากกว่าครูผู้หญิง ครูที่มีกลุ่มอายุ 41-60 ปี มีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู

มากกว่าครูที่มีกลุ่มอายุ 22-40 ปี ครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู มากกว่าครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และครูที่มีตำแหน่งสายบริหาร มีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูมากกว่าครูที่มีตำแหน่งสายผู้สอน ฉะนั้นควรรักษาความมีจรรยาบรรณในระดับมากนี้ไว้ตลอดไป หรือพยายามปรับปรุงให้มีมากยิ่งขึ้น โดยที่กรมสามัญศึกษา สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด หัวหน้าสถานศึกษาทุกโรงเรียน ควรบำรุงขวัญ กำจัดใจ ด้วยการเอาใจใส่ดูแล ยกย่อง ชมเชย ให้รางวัล ตลอดจน พิจารณาความคิดความชอบด้วยความยุติธรรมปราศจากอคติทั้ง 4 คือ ฉันทาคติ (ลำเอียง เพราะรัก) โทษาคติ (ลำเอียงเพราะโกรธ) ภยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว) และโมหาคติ (ลำเอียงเพราะเขลา) ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะกระตุ้นให้ครูมีศักยภาพในการทำงาน ดังที่ เฮอรัชเบิร์ก (Frederick Herzberg, อ้างถึงใน อุทัย หิรัญโค, 2525 : 225-229) พบว่า ปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดขวัญหรือแรงจูงใจให้คนสามารถทำงานจนสุดความสามารถ ได้แก่ การยกย่องนับถือ ความก้าวหน้า ความมั่นคง ปลอดภัย ค่าจ้างค่าตอบแทนและรางวัล ทั้งนี้ เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ครูทั่วไป อีกทั้งเป็นการเสริมแรงให้ครูมีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูมากยิ่งขึ้น

ส่วนครูที่มีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูน้อยกว่า ได้แก่ ครูผู้หญิง ครูกลุ่มอายุ 22-40 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และครูที่มีตำแหน่งสายผู้สอนนั้น กรมสามัญศึกษา สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด และหัวหน้าสถานศึกษาทุกโรงเรียนควรปรับพฤติกรรมสร้างเสริมให้ครูมีจรรยาบรรณมากยิ่งขึ้น โดยการอบรม สัมมนา จัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ เพื่อกระตุ้นปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้จะต้องนิเทศ ติดตาม ประเมินการปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่ง สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2535 : 401) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคการปรับพฤติกรรมที่ควรใช้ในการพัฒนาจริยธรรมว่า ควรมีการเสริมแรงทางบวก เพื่อให้บุคคลได้แสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เพิ่มมากขึ้น หรือเกิดขึ้น สม่่าเสมอ การใช้ตัวแบบ การแต่งพฤติกรรม การชี้แนะอาจจะเป็นคำพูดหรือท่าทาง เพื่อให้บุคคลนั้น ๆ แสดงพฤติกรรม ตามที่คาดหวังไว้ การลงโทษ และการควบคุมตนเอง

ในทำนองเดียวกัน สังเวียน ค็อยมาเมือง (2531 : 24) กล่าวว่า การพัฒนาวินัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูตามแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูจัดทำนั้น มีทฤษฎีที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. กระบวนการเสริมสร้างค่านิยม หรือกระบวนการทำค่านิยมให้กระจ่าง (Value Clarification) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ให้ผู้คนได้ตรวจสอบ สิ่งที่เขาเห็นคุณค่าจนเกิดความกระจ่างด้วยตนเอง

2. การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) ซึ่งใช้ในการสร้าง รักษา พฤติกรรมที่พึงปรารถนา ด้วยการจัดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลนั้นได้รับแรงเสริม

หากต้องการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา ก็ต้องจัดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลนั้น ไม่ได้รับการเสริมแรงหรือลงโทษ

3. การเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) ซึ่งจะต้องจัดประสบการณ์ทั้งทางตรง และทางอ้อมได้แก่ตัวอย่างและคำอธิบาย ชี้นำ เพื่อให้นักลเกิดความเชื่อถือถึงผลของพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ในการปฐมนิเทศครูใหม่ ควรมุ่งเน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม และให้ความรู้ สร้างความเข้าใจที่กระจ่างชัดเกี่ยวกับจรรยาบรรณครูเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

สำหรับผลการวิจัยที่พบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูไม่แตกต่างกันนั้น ก็จะทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครู โดยเฉพาะหัวหน้าสถานศึกษาในโรงเรียนนั้น ๆ จะได้มีแนวทางในการพัฒนาจรรยาบรรณครูได้ง่าย สะดวกต่อการวางมาตรการ ดำเนินการและติดตามผลด้วยวิธีที่ไม่แตกต่างกัน อันจะส่งผลให้มีเวลาพัฒนาครูให้มีคุณภาพ คุณธรรม จรรยาบรรณที่ดียิ่ง เพื่อสร้างสรรค์เยาวชนไทยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เช่น สถานภาพ สาขาวิชาที่จบ ศาสนา ขนาดของโรงเรียน เขตการศึกษา ครูในสังกัดต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบและดำเนินการสนับสนุน ปรับปรุงให้ตรงเป้าหมายมากขึ้น

2.2 การศึกษาพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูจากกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น นักเรียน ประชาชน สิกขานิเทศก์ สถาบันทางการศึกษาอื่น ๆ หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับครู เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนและเป็นจริงมากที่สุด

2.3 ควรศึกษาพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครูโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ หรือทำวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพ